

جغرافیا و توسعه شماره ۳۰ بهار ۱۳۹۲

وصول مقاله : ۱۳۹۰/۹/۲۰

تأیید نهایی : ۱۳۹۱/۲/۱۲

صفحات : ۱۱۶ - ۱۰۱

مدیریت شهری جمع آوری مواد زاید خانگی با استفاده از مدل SWot

مورد: نورآباد فارس

دکتر جواد بذرافشان^۱، مریم احمدی^۲

چکیده

واضح است که تنها رسیدگی به زیبایی شهرها، احداث خیابان‌ها، تعریض معابر و... توسعه‌ی همه‌جانبه شهرها را باعث نمی‌شود بلکه نگرش سیستمی به عناصر شهری و اهمیت دادن به این عناصر و ایجاد هماهنگی میان آنها معضلات شهری را کاهش می‌دهد. یکی از این عناصر موضوع جمع آوری مواد زاید خانگی است که در شهر نورآباد همانند هر شهر دیگری قسمت قابل توجهی از بودجه‌ی شهرداری را صرف خود می‌کند. متأسفانه علیرغم هزینه‌ی سنگینی که هر ساله بابت جمع آوری و دفع این مواد زاید انجام می‌شود به دلیل فقدان طرح و برنامه‌ی مشخص، کمبود امکانات و تجهیزات، جایابی نامناسب محل دفن زباله‌ها و... نتایج قابل قبولی که موجب توسعه‌ی پایدار شهری را فراهم کند، حاصل نشده است. بر این اساس هدف پژوهش حاضر ارائه‌ی راه‌حلی برای بهبود وضعیت مدیریت مواد زاید خانگی در شهر نورآباد می‌باشد.

روش تحقیق در پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی بوده که برای جمع آوری داده‌های مورد نیاز از شیوه‌های میدانی (پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده) و اسنادی استفاده شده است. جامعه‌ی آماری تحقیق شامل تمام خانوارهای شهر نورآباد بود که بر اساس فرمول کوکران تعداد ۱۲۵ خانوار به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. همچنین در راستای تحلیل عوامل مؤثر بر موضوع پژوهش از مدل SWot استفاده گردیده است. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که ضعف مدیریتی و عدم کفایت بودجه، کمبود تجهیزات، بالا بودن تعداد مهاجران روستایی عمده‌ترین موانع اعمال مدیریت کارآمد در زمینه‌ی جمع آوری مواد زاید خانگی شهر نورآباد می‌باشد. از سوی دیگر انگیزه‌های فراوان مشارکت مردمی، امکان سرمایه‌گذاری، علاقمندی بخش خصوصی، مستعد بودن شهر برای ایجاد کارخانه کمپوست و علاقمندی مردم به تفکیک زباله در مبدأ به عنوان عواملی شناخته شدند که می‌تواند در فرآیند توسعه‌ی پایدار شهر نورآباد به عنوان نقاط قوت لحاظ شوند.

کلیدواژه‌ها: مدیریت شهری، مواد زاید خانگی، مدل SWot، شهر نورآباد.

مقدمه

انسان‌ها به خصوص ساکنان شهر در طول زندگی روزمره و برای رفع انواع نیازهای خود، از مواد و منابع موجود در طبیعت به اشکال گوناگون استفاده می‌کنند. در استفاده از مواد همواره قسمتی از آن و یا گاهی بخش بیشتری از آن قابل استفاده نیستند، به این قسمت‌های غیرقابل استفاده پسمانده گفته می‌شود (سعیدنیا، ۱۳۸۲: ۱۹) که این پسماندها باید به نوعی دفع شوند. این موضوع - دفع قسمت‌های غیرقابل مصرف و زاید منابع مختلف طبیعی موجود بر روی کره‌ی زمین پس از مورد استفاده قرار گرفتن - در ابتدای امر مشکل خاصی را برای اجتماعات انسانی و محیط‌شان ایجاد نمی‌کرد؛ اما امروزه به دلیل افزایش تعداد، توزیع و تراکم جمعیت و به دنبال آن تحولات پدید آمده در میزان و کیفیت مواد مصرفی، معضل تولید و دفع بی‌رویه‌ی مواد زاید در محیط زیست به نحو بارزی گریبانگیر حیات جوامع بشری به ویژه در شهرها گردیده است. در این میان، وظیفه‌ی مدیریت مواد زاید: جمع‌آوری، حمل و نقل، دفع و بازیافت مواد زاید است (عبدلی، ۱۳۷۸: ۱۵).

هماهنگی به وجود آید؛ زیرا مطمئناً بدون وجود این هماهنگی کار مدیریت زباله به عنوان یکی از فاکتورهای مدیریت شهری راه به جایی نمی‌برد. بنابراین با توجه به این وضعیت مسأله‌ی مدیریت زباله در شهر نورآباد بسیار جدی می‌باشد و به کارگیری راهکارهای اساسی از جمله ایجاد زمینه‌های مشارکت فردی از جمله تبلیغ در رسانه‌های گروهی، اختصاص بودجه‌ی کافی برای تهیه‌ی ماشین‌آلات جدید و مناسب برای جمع‌آوری و حمل و نقل زباله، تغییر محل فعلی دفن زباله و انتخاب مکانی مناسب‌تر و در صورت عدم امکان ایجاد اصلاحاتی در محل دفن فعلی و غیره می‌تواند در حل مشکلات سیستم مدیریت زباله‌ی شهری در شهر نورآباد مؤثر باشد.

در این مقاله به بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت مواد زاید، نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای آن در نورآباد اقدام گردید، تا با ایجاد دیدی علمی و مبتنی بر واقعیت‌های موجود ضمن شناسایی عوامل دخیل در مدیریت مواد زاید در نورآباد، به ارزیابی راهبردهای اجرایی توسعه‌ی مدیریت مواد زاید پرداخته شود.

دیدگاه سیستمی

مدیریت مواد زاید، انتظام‌دهنده‌ی مراحل کنترل تولید، انبار یا ذخیره‌سازی، حمل و نقل و انتقال، تبدیل یا بازیافت و دفع زباله است، که در آن بهینه‌ترین اصول و اقدامات جهت رعایت ملاحظات بهداشتی، اقتصادی، اجتماعی، مهندسی، حفاظت و زیباشناختی به همراه روش‌های اداری، مالی، قانونی و برنامه‌ریزی به کار گرفته می‌شود. این مدیریت فرآیندی است که از مرحله‌ی تولید تا دفع نهایی زباله را شامل می‌شود (سجادی، ۱۳۸۲: ۱۹).

عناصر شش‌گانه در سیستم مدیریت که بیان شد باید در یک ارتباط تنگاتنگ با یکدیگر باشند و ارائه‌ی هر گونه روش اصلاحی بدون نگرش بنیادی و

شهر نورآباد در مجموع از به هم پیوستن چندین روستا و مکان - مزرعه در اوایل دهه‌ی چهل شکل گرفته است و هر یک از این نقاط در حال حاضر محله‌ای از شهر را تشکیل می‌دهند. این شهر نیز مانند سایر شهرهای استان فارس و کشور در زمینه‌ی مدیریت زباله‌ی خانگی دارای مشکلات حادی می‌باشد؛ زیرا خصوصیات جغرافیایی، اجتماعی و اقتصادی منطقه، میزان جمعیت بالا و وجود فرهنگ‌های متفاوت در شهر، مدیریت زباله‌ی خانگی را در این شهر از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار کرده است. به طور کلی حل مشکل مدیریت زباله نیاز به زمان و هزینه دارد و از طرفی در این شهر با توجه به خصوصیات طبیعی، اجتماعی و اقتصادی باید میان نهادهای شهری

میدانی، کتابخانه‌ای و اسنادی، تحلیلی و توصیفی) استفاده شده است که با توجه به اطلاعات به دست آمده وضعیت مدیریت مواد زائد در شهر مورد نظر مورد بررسی قرار گرفت. سپس جهت تجزیه و تحلیل یافته‌ها از مدل SWOT استفاده شد. برای این منظور محیط داخلی (نقاط قوت و ضعف) و محیط خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) منطقه‌ی مورد مطالعه قرار گرفت و سپس برای تکمیل اطلاعات به دست آمده به وسیله‌ی پرسشنامه از مردم، مسؤولین و مدیران شهری در شهر نورآباد، نظرخواهی شد که با وزن‌دهی به موارد مورد نظر به تکمیل ماتریس SWOT و در نهایت به ارایه راهبردها و استراتژی‌های مناسب مدیریت صحیح جمع‌آوری و دفع مواد زائد در شهر نورآباد پرداخته شده است.

در این تحقیق، نمونه‌ی آماری با استفاده از فرمول کوکران مشخص گردید که شامل دو گروه مردم (۱۵۰) و مسؤولین و مدیران شهری (۳۵) بوده است.

پیشینه‌ی تحقیق

شروع مطالعه درباره‌ی مدیریت مواد زاید به زمان‌های بسیار قدیم و دوران باستان برمی‌گردد و اولین کتاب در نوع خود در این زمینه که از نقطه نظر مهندسی منحصراً به موضوع مواد زاید می‌پردازد، کتاب دفع مواد دور ریز است که توسط پارسونز در سال ۱۹۰۶ نوشته شده است.

مدیریت مواد زاید به‌روشنی روشن‌فکرانه و علمی امروزی در آمریکا از دهه‌ی ۱۹۴۰ و در انگلستان از دهه‌ی ۱۹۳۰ شروع شد (چوبانوگلس و دیگران، ۱۳۷۰: ۲۸).

دانشگاه‌های کین، ماربورک، روستوک، اشتوتگارت در آلمان از پیشتازان و طلابه‌داران این علم در جهان به شمار می‌روند و در این مورد تحقیقات مشترکی بین دانشگاه‌های بوانشوویک و روستوک در آلمان صورت گرفته است (هاشمی، ۱۳۸۲: ۳).

سیستماتیک به تمامی مراحل مدیریتی کار اصولی و علمی نیست (چوبانوگلس و دیگران، ۱۳۷۰: ۱۲). این رویکرد مدیریت مواد زائد را از تولید تا دفع نهایی شامل می‌شود. در این پژوهش با چنین رویکردی به مدیریت مواد زاید و عوامل مؤثر بر آن در شهر نورآباد پرداخته شده است.

اهداف پژوهش

با توجه به اینکه مدیریت اصولی شهری در توسعه‌ی پایدار شهرها نقش اساسی دارد و مدیریت مواد زاید شهری (خانگی) با توجه به اثرات اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی آن بخش مهمی از مدیریت شهری را تشکیل می‌دهد، اهداف کلی ما از این تحقیق به صورت زیر است:

۱. مطالعه‌ی وضع موجود مدیریت مواد زاید خانگی در شهر نورآباد و بررسی مشکلات مربوط به آن؛
۲. کاهش حجم و وزن پسماندهای تولیدی و به تبع آن کاهش پسماندهای دفنی (بر اساس ماده‌ی ۴ قانون مدیریت پسماندها)؛
۳. کاهش انتشار آلودگی از طریق بررسی وضع موجود؛
۴. افزایش سرمایه‌گذاری و مشارکت در بخش مدیریت پسماندها؛
۵. ارائه‌ی راه‌حلی برای بهبود وضعیت مدیریت مواد زاید شهری (خانگی).

روش تحقیق

برای انجام و به نتیجه رساندن یک تحقیق باید از یک روش علمی استفاده کرد زیرا روش تحقیق علمی روشی است که کلیه‌ی وسایل و مراحل جمع‌آوری سیستماتیک اطلاعات و نحوه‌ی تجزیه و تحلیل منطقی آنها را برای نیل به یک هدف معین داشته باشد (نبوی، ۱۳۷۷: ۴۲).

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات تحلیلی-توصیفی است و برای انجام آن از روش ترکیبی (روش‌های

شمالی قرار گرفته است. ارتفاع این شهر از سطح دریا ۹۰۰ متر است و حدود ۲۰۲۰ هکتار وسعت دارد (مهندسین مشاور/امکو/ایران، ۱۳۷۹: ۲۷). جمعیت این شهر در سال ۱۳۸۵ از سوی مرکز آمار ایران ۵۲۵۹۷ نفر اعلام شده است (مرکز آمار/ایران، ۱۳۸۵). با بررسی کلی و اجمالی به جمعیت شهر نورآباد و ازدیاد آن طی ۴۰ سال گذشته (از سال ۱۳۴۵) مشاهده می‌شود که روند جذب جمعیت در شهر نورآباد به شدت در حال افزایش است (مهندسین مشاور/امکو/ایران، ۱۳۷۹: ۱۱۰). عمده‌ی مهاجرت‌ها به شهر نورآباد از روستا به شهر صورت می‌گیرد (مجیدی، ۲۰۱۳: ۲۰) که از یکسو افزایش جمعیت و از سوی دیگر جمعیت ناآشنا با فرهنگ شهر نشینی و کم‌درآمد، مدیریت جمع‌آوری و دفع پسماندهای خانگی را با مشکل مواجه می‌سازد؛ چرا که این گروه اکثراً در حاشیه‌ی شهر سکنی گزیده و حاشیه‌نشینی با مسائل خاص خود به دلیل اینکه از متن شهر خارج می‌باشد همواره محیطی آلوده و نازیبا را ایجاد کرده است. در ضمن بررسی میزان سواد در گروه‌های سنی ۶ ساله و بیشتر شهر نورآباد در سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد سطح سواد مردم نورآباد نسبت به دیگر شهرهای استان بالا است و این خود به اجرای مراحل مدیریت مواد زاید از جمله جمع‌آوری، تفکیک و حتی نظرسنجی و مشارکت در این زمینه کمک می‌کند. وجود گروه‌های مختلف در شهر با فرهنگ‌ها و میزان درآمدهای مختلف باعث تقسیم شهر به محلات مختلف از لحاظ اقتصادی می‌شود و این مسأله میزان تولید زباله و ترکیب آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد زیرا افراد ثروتمند میزان بالایی از مواد زاید جامد را در انواع مختلف آن تولید می‌کنند. از میان عوامل اقلیمی مختلف دما و باد از عوامل مهم تأثیرگذار بر مدیریت مواد زائد شهری (خانگی) می‌باشد؛ از آنجا که شهر نورآباد در اقلیم گرم و مرطوب قرار گرفته است

در ایران با وجود اقدامات انجام شده در این زمینه هنوز شیوه‌ی چال کردن که قدمت آن به دوران هخامنشی می‌رسد، بر روش‌های دیگر غلبه دارد، علیرغم اینکه بسیاری از اجزای موجود در زباله‌ها قابلیت استفاده و بازیافت دارند در اثر سوء مدیریت، این مواد بدون استفاده دفع می‌شوند.

از سال ۱۳۷۶ پس از برگزاری اولین همایش دانشمندان و پژوهشگران ایرانی خارج از کشور، پروژه امحاء زباله به شیوه‌ی هوازی پس از معرفی به شهرداری تهران از سال ۱۳۷۷ در کهریزک پیاده شد و این به مثابه یک برنامه‌ی علمی از سوی دانشگاه روستوک سرپرستی شد (همان منبع: ۴). همچنین دفتر عمرانی وزارت کشور نتایج پروژه تحقیقاتی را که در زمینه‌ی طرح جامع بازیافت و دفع مواد زاید جامد شهری کشور در سال ۱۳۷۶ توسط دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران انجام شد، در قالب ۳ نشریه به صورت جداگانه منتشر نموده است.

از کارهای دیگری که در زمینه‌ی مدیریت مواد زاید شهری در کشور انجام گرفته است کارهایی است که توسط عمرانی (در سال‌های ۱۳۶۳ و ۱۳۷۷) و عبدلی (در سال‌های ۱۳۷۲، ۱۳۷۸، ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰)، جعفرزاده از دانشگاه شهید چمران، پایلی‌یزدی (در سال ۱۳۸۲) از دانشگاه تربیت مدرس و فاطمه وثوقی از پژوهشکده امیرکبیر مشهد صورت گرفته است. در شهر نورآباد تاکنون در زمینه‌ی مدیریت مواد زاید هیچ گونه مطالعه‌ی نشده است و پژوهش حاضر تقریباً جزء اولین مطالعات صورت گرفته در این زمینه برای شهر نورآباد خواهد بود.

کلیاتی در مورد محدوده‌ی مطالعاتی

شهر نورآباد مرکز شهرستان ممسنی است که در شمال غربی استان فارس و در موقعیت ۵۱ درجه و ۳۲ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۱۳ دقیقه عرض

در کل کشور و استان فارس میزان قابل توجهی است و از طرفی رابطه‌ای مستقیم میان تولید زباله و هزینه‌ی جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع آن وجود دارد، به طوری که هرچه میزان تولید مواد زاید بیشتر باشد میزان هزینه‌ها در این زمینه نیز افزایش می‌یابد. امروزه یکی از راهکارها و راهبردهای مؤثر، اثر بخش و کارساز در مسأله مدیریت که در قالب مدیریت‌های استراتژیک، آینده‌نگری و مشارکت مردمی متجلی می‌شود، استفاده از استعدادهای پتانسیل‌ها و سرمایه‌های فکری، فیزیکی و مادی بخش خصوصی و مردمی است که از طریق ایجاد ارتباطات و تعامل‌های کارساز و برنامه‌ریزی کارشناسانه قابل تحقق است (ایمانی جرجامی و دیگران، ۱۳۸۱: ۹۷). با توجه به بررسی‌های انجام شده با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه‌ی میدانی درصد بسیاری از مردم (۵۹/۵۴ درصد) مؤثرترین و مهم‌ترین مورد را برای ساماندهی امر تفکیک و جمع‌آوری، تبلیغات و دادن آگاهی به مردم می‌دانستند.

تحلیل SWOT

تکنیک یا ماتریس SWOT که گاهی TOWS نیز نامیده می‌شود، ابزاری برای شناخت تهدیدها و فرصت‌های موجود در محیط خارجی یک سیستم و بازشناسی ضعف‌ها و قوت‌های داخلی آن به منظور سنجش وضعیت و تدوین راهبرد برای هدایت و کنترل آن سیستم است (مرادی‌مسیحی، ۱۳۸۱: ۴۰). روش ماتریس و استراتژی‌های تجزیه و تحلیل عوامل استراتژی (SWOT)، یکی از مناسب‌ترین فنون برنامه‌ریزی و تجزیه تحلیل استراتژی است که امروزه به عنوان ابزاری نوین برای تحلیل عملکردها و وضعیت شکاف، مورد استفاده طراحان و ارزیابان استراتژی قرار می‌گیرد (15: Nilsson, 2004). به طور اجمالی می‌توان

بنابراین روزهای یخبندان آن کم است، با توجه به بالا بودن متوسط درجه حرارت و گرم بودن بعضی از ماه‌های سال، مدیریت شهری برای جمع‌آوری، حمل و نقل زباله و حفظ بهداشت محیط و زیبایی بصری شهری بایستی در مسیر حفظ پایداری محیط زیست شهری و پایداری اکولوژیکی حرکت کند و با تکنولوژی‌های جدید اقدام به جمع‌آوری و دفع پسماندهای شهری نماید. گفتنی است که بررسی‌ها در زمینه‌ی بادهای مشاهده شده، نشان می‌دهد که جهت باد عمدتاً از سمت غرب بوده و بر اساس اطلاعات محلی، بادی نیز از جهت جنوب شرقی در فصول گرم می‌وزد که به نام "باد سوزان" مشهور است. جهت و سرعت وزش بادهای یکی دیگر از نکاتی است که مدیریت شهری را در جمع‌آوری پسماندهای خانگی از سطح شهر و دفع آنها در مناسب‌ترین مکان دور از شهر که در مسیر وزش بادهای غالب نباشد، هدایت می‌کند (گزارش اوضاع اقتصادی و اجتماعی استان فارس، سازمان برنامه و بودجه استان فارس، ۱۳۶۹: ۲۵-۱۹). بررسی وضعیت جمع‌آوری و حمل و نقل زباله‌ی شهری (خانگی) در شهر نورآباد نشان می‌دهد که با توجه به تعداد جمعیت شهر که به میزان قابل توجه در حال افزایش است، وسایل نقلیه‌ی موجود برای جمع‌آوری و حمل و نقل زباله به هیچ وجه کفایت تولید شده را نمی‌دهد (شهرداری نورآباد فارس، ۱۳۸۷: ۱۵). از طرفی وضعیت ماشین‌آلات رضایت‌بخش نیست و از نظر استهلاک در حد متوسط قرار دارند که این مسأله باعث ایجاد مشکل برای کار جمع‌آوری و حمل و نقل شده است و مشکلات حادی را از لحاظ بهداشتی ایجاد می‌کند.

در شهر نورآباد میزان تولید زباله به ازای هر نفر در روز حدود ۰/۹۵ کیلوگرم است (شهرداری نورآباد فارس، ۱۳۸۷: ۱۶). که در مقایسه با متوسط تولید زباله خانگی

- نقاط قوت داخلی را با تهدیدهای خارجی مقایسه و نتیجه در گروه استراتژی‌های ST قرار می‌گیرد؛
 - نقاط ضعف داخلی را با تهدیدات خارجی مقایسه و نتیجه در گروه استراتژی‌های WT قرار می‌گیرد (فردا، ۱۳۷۹: ۲۳).

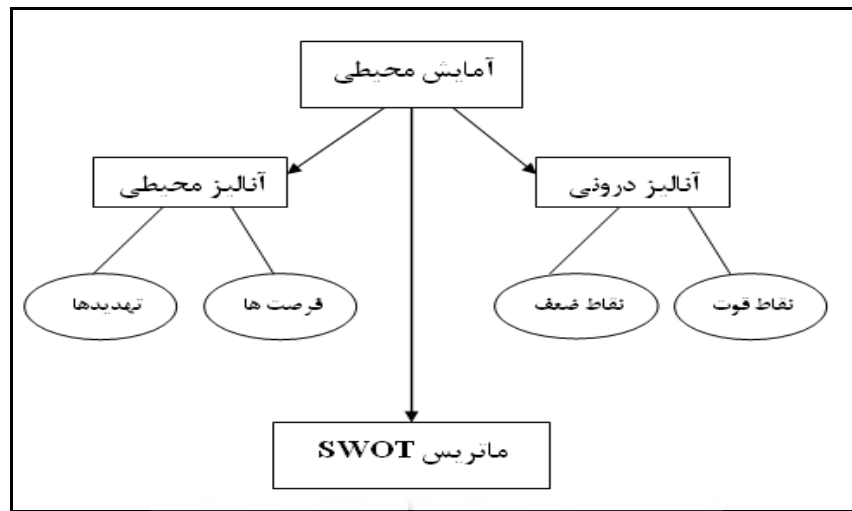
بررسی محیطی

بررسی محیطی عبارت است از نظارت، ارزیابی و نشر اطلاعات به دست آمده مربوط به محیط‌های داخلی و خارجی سازمان، میان افراد کلیدی و مؤثر آن سازمان. بررسی محیطی همچنین ابزاری است که سازمان از آن برای جلوگیری از شوک‌های استراتژیک و تضمین سلامتی بلندمدت آن بهره می‌برد (هانگرویلین، ۱۳۸۱: ۶۰). قلمرو ماتریس SWOT، وسیع و گسترده است و در واقع یک چارچوب مفهومی برای تحلیل‌های سیستمی محسوب می‌شود که امکان بررسی عوامل و مقایسه تنگناها، تهدیدها، جنبه‌های آسیب‌زننده، فرصت‌ها، تقاضاها و موقعیت‌های محیط بیرونی را همراه با نقاط قوت و ضعف استراتژی به وجود می‌آورد (Esty, 2001: 12).
 به طور کلی چارچوب تحلیل SWOT در این پژوهش در شکل ارائه شده است:

گفت این تکنیک (SWOT) ابزاری برای تحلیل وضعیت و تدوین راهبرد است و این امور از طریق، بازشناسی و طبقه‌بندی قوت‌ها^۱ و ضعف‌های^۲ درونی سیستم، بازشناسی و طبقه‌بندی فرصت‌ها^۳ و تهدیدهای^۴ موجود در محیط خارج سیستم، تکمیل ماتریس سوات (SWOT) و تدوین راهبردهای گوناگون برای هدایت سیستم در آینده صورت می‌گیرد (گلکار، ۱۳۸۴: ۴۹). از دیدگاه این مدل یک استراتژی مناسب، قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن می‌رساند. برای این منظور نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت کلی ST, WO, SO و WT پیوند داده می‌شوند و گزینه‌های استراتژی از بین آنها انتخاب می‌شوند (هریسون و کارون، ۱۳۸۲: ۱۹۲).

برای ساختن ماتریس تهدیدها، فرصت‌ها، نقاط ضعف، نقاط قوت باید ۸ مرحله را طی کرد:
 - تهیه‌ی فهرستی از فرصت‌های عمده‌ای که در محیط خارجی سازمان وجود دارد؛
 - تهیه‌ی فهرستی از تهدیدات عمده موجود در محیط خارج سازمان؛
 - تهیه‌ی فهرستی از نقاط قوت داخلی و عمده‌ی سازمان؛
 - تهیه‌ی فهرستی از نقاط عمده ضعف داخلی سازمان؛
 - نقاط قوت داخلی و فرصت‌های خارجی را با هم مقایسه و نتیجه درخانه مربوطه در گروه استراتژی‌های SO قرار می‌گیرد؛
 - نقاط ضعف داخلی را با فرصت‌های موجود در خارج مقایسه و نتیجه در گروه استراتژی‌های WO قرار می‌گیرد؛

- 1-Strengths
- 2-Weaknesses
- 3-Opportunities
- 4-Threats

شکل ۱: چارچوب تحلیل SWOT

مأخذ: محمدی ده‌چشمه و زنگی‌آبادی، ۱۳۸۷: ۳.

تدوین راهبرد

به طور کلی برحسب وضعیت سیستم، ماتریس سوات امکان تدوین چهار دسته راهبرد را که از نظر درجه‌ی کنشگری متفاوت هستند فراهم می‌سازد این راهبردها عبارتند از:

راهبرد دفاعی: هدف اصلی راهبرد دفاعی یا حداقل - حداقل^۱ که راهبرد بقا نیز نامیده می‌شود، کاهش ضعف‌های سیستم بر کاستن و خنثی‌سازی تهدیدهاست.

راهبرد انطباقی: یک سازمان ممکن است در محیط خارجی خود متوجه وجود فرصت‌هایی شود که به واسطه‌ی ضعف‌های سازمانی خود قادر به بهره‌برداری از آن نباشد، در چنین شرایطی اتخاذ راهبرد انطباقی یا راهبرد حداقل - حداکثر^۲ می‌تواند امکان استفاده از فرصت را فراهم آورد.

راهبرد اقتضایی: راهبرد اقتضایی یا حداکثر- حداقل^۳ با بهره‌گیری از قوت‌های سیستم برای مقابله با تهدیدها تدوین می‌شود.

راهبرد تهاجمی (حداکثر - حداکثر)^۴: تمام

سیستم‌ها خواهان وضعیتی هستند که قادر باشند همزمان قوت و فرصت‌های خود را به حداکثر برسانند. برخلاف راهبرد دفاعی که یک راه‌حل "واکنشی"^۵ است، راهبرد تهاجمی یک راه‌حل "کنشگر"^۶ است. در چنین وضعیتی سازمان با استفاده از نقاط قوت خویش برای گسترش بازار تولیدات و خدمات خود گام برمی‌دارد (گلکار، ۱۳۸۱: ۵۳).

تجزیه و تحلیل عوامل داخلی^۷ مدل SWOT در مدیریت شهری جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع مواد زاید در شهر نورآباد

تجزیه و تحلیل عوامل داخلی روشی برای سازماندهی عوامل داخلی و طبقه‌بندی آنها در دو مقوله نقاط قوت و ضعف به منظور ارزیابی روش مدیریت و واکنش سیستم به این عوامل خاص با توجه به اهمیت مورد انتظار است (هانگرو وین، ۱۳۸۱: ۱۲۰).

4-Maxi - Maxi strategy

5-Reactive

6-Proactive

7-Internal factors analysis summary (IFAS)

1-Mini - Mini strategy

2-Mini - Maxi strategy

3-Maxi - Mini strategy

جدول ۱: نتایج تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (IFAS)

امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن	نقاط قوت
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	(۱) مستعد بودن و آماده بودن شهر مورد نظر جهت سرمایه گذاری و برنامه ریزی برای ایجاد کارخانه کمپوست به علت وجود زمین های مستعد کشاورزی و نیاز این زمین ها به مواد معدنی
۰/۲۰	۴	۰/۰۵	(۲) تقسیم شهر به دو منطقه یک و دو برای برنامه ریزی عملیات جمع آوری، حمل و نقل و دفع مواد زاید توسط شرکت آرمین خدمات ارغوان
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	(۳) وضعیت بالای آگاهی و سواد در بین مردم شهر نسبت به دیگر شهرهای استان و کمک به مراحل مدیریت مواد زاید
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	(۴) زمین های محل دفن در شهر مورد نظر قدرت پذیرش مقادیر بیشتری از مواد زاید را دارند
۰/۰۹	۳	۰/۰۳	(۵) کمی تعداد روزهای یخبندان در شهر نورآباد
۰/۰۶	۲	۰/۰۳	(۶) حصارکشی مکان دفع فعلی شهر نورآباد برای جلوگیری از پراکندگی مواد زاید
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	(۷) مرکز شهرستان است و دارای خدمات اداری و سیاسی
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	(۸) علاقه زیاد مردم شهر (۶۸/۸ درصد) به تفکیک زباله در مبدأ
۱/۴۱		۰/۴۰	جمع

مأخذ: نگارندگان

جدول ۲: نتایج تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (IFAS)

امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن	نقاط ضعف
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	(۱) دفع زباله های تولید شده بدون تفکیک و بازیافت
۰/۰۶	۲	۰/۰۳	(۲) زیاد بودن فاصله ی محل دفن تا مرکز شهر
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	(۳) کمبود امکانات (زباله دان و ...) و ماشین آلات شهرداری
۰/۰۶	۲	۰/۰۳	(۴) بالا بودن میانگین سنی کارگران و پایین بودن سطح سواد آنها
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	(۵) عدم جمع آوری به موقع مواد زاید در شهر
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	(۶) زیاد بودن تعداد کارگران موقت و تعویض مکرر کارگران
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	(۷) بالا بودن متوسط تولید زباله خانگی شهر نورآباد
۰/۱۲	۴	۰/۰۳	(۸) بالا بودن متوسط درجه حرارت شهر نورآباد
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	(۹) فرسایش شدید محل دفن در اثر جاری شدن سیلاب
۰/۰۲	۱	۰/۰۲	(۱۰) تکثیر انواع جانداران از جمله مگس، پشه و حیوانات موذی نظیر موش و ... در محل دفن
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	(۱۱) آتش سوزی های محل دفن و پراکندگی بو و دود
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	(۱۲) ضعف مدیریتی و عدم ثبات در مدیریت
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	(۱۳) عدم ایجاد زمینه های مشارکت مردمی
۲/۰۰		۰/۶۰	جمع

* قابل ذکر است که جمع وزن امتیازات عوامل داخلی ۱ و امتیاز وزنی آنها ۳/۴۱ بوده است.

مأخذ: نگارندگان

کمپوست و علاقه‌ی مردم شهر (۶۸/۸ درصد) به تفکیک زباله در مبدأ با امتیاز ۰/۲۴ در رده‌ی دوم و سوم قرار می‌گیرند. در عین حال از نظر پرسش‌شوندگان سه مؤلفه کمبود امکانات (زباله‌دان و...) و ماشین‌آلات شهرداری، بالا بودن متوسط تولید زباله خانگی شهر نورآباد نسبت به شهرهای استان فارس و کشور و ضعف مدیریتی و عدم ثبات در مدیریت هر سه با امتیاز وزنی ۰/۲۸ به عنوان مهم‌ترین نقاط ضعف شناخته شده‌اند.

از دیدگاه پرسش‌شوندگان مهم‌ترین نقاط قوتی که مدیریت شهری شهر نورآباد برای جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع مواد زاید در شهر نورآباد در اختیار دارد عبارتند از وضعیت خوب آگاهی و سواد در میان مردم شهر نسبت به دیگر شهرهای استان؛ که به مراحل مدیریت مواد زاید کمک می‌کند و این نقطه قوت با امتیاز وزنی ۰/۲۸ در رده‌ی اول قرار دارد. مؤلفه‌های مستعد بودن و آماده بودن شهر نورآباد جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی برای ایجاد کارخانه

جدول ۳: نتایج تجزیه و تحلیل عوامل خارجی (EFAS)

امتیاز وزنی	درجه‌بندی	وزن	فرصت‌ها
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱) افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۲) قرارگیری شهر نورآباد در کنار جاده‌ی اصلی شیراز - اهواز و نزدیکی به شهرهای یاسوج، دوگنبدان و کازرون
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	۳) امکان سرمایه‌گذاری و فعالیت بخش خصوصی
۰/۳۶	۴	۰/۰۹	۴) وجود انگیزه‌های مشارکت مردمی
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۵) طول عمر مفید محل دفن مورد نظر حدود ۴۰ - ۳۰ سال است
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	۶) انتخاب محل دفن در مکانی خارج از شهر
۱/۰۳		۰/۳۱	جمع

مأخذ: نگارندگان

جدول ۴: خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل خارجی (EFAS)

امتیاز وزنی	درجه‌بندی	وزن	تهدیدها
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۱) افزایش قیمت‌زمین و به دنبال آن با افزایش بار مالی جهت ایجاد تجهیزات محل
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	۲) عدم تناسب بودجه اختصاص‌یافته برای جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع با هزینه‌های ناشی از این مواد
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	۳) روند رو به رشد جمعیت شهر
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۴) افزایش مهاجرت‌های روستا - شهری در شهر مورد نظر و ایجاد حاشیه نشینی با مسائل خاص خود
۰/۱۰	۲	۰/۰۵	۵) عمق برخورد به سفره‌های آب‌های زیرزمینی
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۶) وزش بادهای محلی و بادهای غربی و انتقال آلودگی
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۷) واقع شدن محل دفن مواد زاید بر روی خطوط زلزله و گسل‌ها
۰/۱۰	۲	۰/۰۵	۸) امکان نفوذ شیرابه ناشی از مواد زاید به درون آب‌های سطحی، خاک و آب‌های زیرزمینی و آلودگی آنها
۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۹) شیوع بیماری‌های واگیردار
۰/۳۶	۴	۰/۰۹	۱۰) عدم توجه مسئولین شهری به صنایع بازیافت و استفاده مجدد از زباله (با محبت ایجاد اشتغال و کسب درآمد)
۰/۲۴	۳	۰/۰۸	۱۱) عدم هماهنگی میان مدیران شهری
۲/۳۸		۰/۶۹	جمع

قابل ذکر است که جمع وزن امتیازات عوامل خارجی ۱ و امتیاز وزنی آنها ۳/۴۱ بوده است.

مأخذ: نگارندگان

تجزیه عوامل خارجی^۱ مدل SWOT در مدیریت شهری جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع مواد زاید در شهر نورآباد

این مدل روشی برای تجزیه و تحلیل عوامل خارجی فراروی یک سیستم (شهر، منطقه، روستا و غیره) با استفاده از عوامل درجه‌بندی با توجه به اهمیت داده شده به هر یک از فرصت‌ها و تهدیدهاست. با توجه به جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود که مهم‌ترین فرصتی که شهر نورآباد در زمینه مدیریت شهری جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع مواد زاید از دیدگاه پرسش‌شوندگان (مسئولین و مدیران شهری، خانوارهای شهر نورآباد) با آن روبروست عبارتند از: وجود انگیزه‌های مشارکت مردمی در میان مردم شهر و حومه در زمینه مورد نظر که با امتیاز ۰/۳۶ در اولین رده‌ی فرصت‌ها قرار می‌گیرد و امکان سرمایه‌گذاری و فعالیت بخش خصوصی در امر جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع مواد زاید بدون هیچ محدودیتی با نظارت شهرداری با امتیاز وزنی ۰/۲۸ در رده‌ی دوم جدول فرصت‌ها قرار می‌گیرد و انتخاب محل دفن در مکانی خارج از شهر در اولویت بعدی قرار می‌گیرد. همچنین از دیدگاه پرسش‌شوندگان مؤلفه عدم توجه مسئولین شهری به صنایع بازیافت و استفاده مجدد از زباله با محبت ایجاد اشتغال و کسب درآمد با امتیاز وزنی ۰/۳۶ در رده‌ی اول و افزایش مهاجرت‌های روستا - شهری در شهر نورآباد و ایجاد حاشیه‌نشینی با مسائل خاص خود و عدم هماهنگی میان مدیران شهری هر دو با امتیاز وزنی ۰/۲۸ در رده‌ی دوم و مؤلفه روند رو به رشد جمعیت شهر و به تناسب آن افزایش تولید زباله با ترکیب متفاوت با امتیاز وزنی ۰/۲۴ در رده‌ی سوم تهدیدهایی قرار می‌گیرند که شهر

نورآباد در زمینه مدیریت شهری جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع مواد زاید با آن روبروست.

تجزیه و تحلیل عوامل استراتژیک^۲

این مدل، با استفاده از جدول‌های خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی و ترکیب آن‌ها، مهم‌ترین عوامل استراتژیک آن سیستم را خلاصه می‌کند. در جدول خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل استراتژیک، برنامه‌ریزی که تصمیم‌های استراتژیک را اتخاذ می‌کند، راهکارهایی وجود دارد تا این نقاط قوت، نقاط ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها را به تعدادی عوامل محدود کند. این کار با بررسی دوباره‌ی وزن‌های هر یک از عوامل موجود در جدول‌های تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی، انجام می‌شود. سنگین‌ترین عوامل موجود در این دو جدول از حیث وزن، باید به جدول تجزیه و تحلیل عوامل استراتژیک منتقل شوند (هانگر و ویلن، ۱۳۸۱: ۱۲۷).

این مهم در خصوص عوامل استراتژیک مؤثر بر مدیریت مواد زائد شهر نورآباد در جدول شماره ۵ خلاصه شده است.

اینک با تداخل هر یک از عوامل بر یکدیگر به تدوین راهبردهای مختلف رقابتی / تهاجمی (SO)، تنوع (ST)، بازرگاری (WO) و بالاخره راهبردهای تدافعی (WT) پرداخته می‌شود که در ادامه به بیان آنها می‌پردازیم.

جدول ۵: تجزیه و تحلیل عوامل استراتژیک (SFAS)

برنامه‌ریزی			امتیاز وزنی	درجه‌بندی	وزن	عوامل استراتژیک
بلندمدت	میان‌مدت	کوتاه‌مدت				
	*	*	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	S_1 = مستعد بودن و آماده بودن شهر مورد نظر جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی برای ایجاد کارخانه‌ی کمپوست
*	*		۰/۲۸	۴	۰/۰۷	S_2 = وضعیت بالای آگاهی و سواد کمک به مراحل مدیریت مواد زاید
*		*	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	S_3 = علاقه‌ی زیاد مردم شهر (۶۸/۸ درصد) به تفکیک زباله در مبدأ
	*	*	۰/۲۸	۴	۰/۰۷	W_1 = کمبود امکانات (زباله‌دان و...) و ماشین‌آلات شهرداری
*	*		۰/۲۸	۴	۰/۰۷	W_2 = بالا بودن متوسط تولید زباله‌ی خانگی شهر
	*	*	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	W_3 = فرسایش شدید محل دفع در اثر جاری شدن سیلاب
		*	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	W_4 = ضعف مدیریتی و عدم ثبات در مدیریت
*	*		۰/۲۱	۳	۰/۰۷	O_1 = امکان سرمایه‌گذاری و فعالیت بخش خصوصی
	*	*	۰/۳۶	۴	۰/۰۹	O_2 = وجود انگیزه‌های مشارکت مردمی
		*	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	T_1 = عدم تناسب بودجه‌ی اختصاص یافته
*	*		۰/۲۴	۴	۰/۰۶	T_2 = روند رو به رشد جمعیت شهر
*	*		۰/۲۸	۴	۰/۰۷	T_3 = افزایش مهاجرت‌های روستا - شهری در شهر مورد نظر
		*	۰/۳۶	۴	۰/۰۹	T_4 = عدم هماهنگی میان مدیران شهری
	*	*	۰/۲۸	۴	۰/۰۷	T_5 = عدم توجه مسئولین شهری به صنایع بازیافت و استفاده‌ی مجدد از زباله
			۳/۸۷		۱/۰۰	جمع

مأخذ: نگارندگان

تدوین راهبردها

راهبردهای رقابتی/تهاجمی (SO)

در راهبردهای تهاجمی تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی استوار است (افتخاری و دیگران، ۱۳۸۵: ۲۲) که عبارتند از:

- ایجاد ارتباط با شهروندان از طریق شبکه‌ی اطلاع‌رسانی و آموزش آنها در جهت ارتقای فرهنگ زباله برای جلب مشارکت مردم؛
- ایجاد کارخانه‌ی کمپوست و توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در این زمینه به جهت بالابردن انگیزه‌های سرمایه‌گذاری

توسعه و بهبود امکانات مختلف (زباله‌دان و...) برای امور جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع بهداشتی زباله؛
 - تعامل و همفکری میان مسؤولان شهرداری و سازمان‌های مرتبط با شهرداری در زمینه مدیریت مواد زاید برای پیشبرد طرح‌های مدیریتی مواد زاید؛
 - استفاده از توان مشارکتی مردم و آموزش آنها در مراحل مختلف مدیریتی مواد زاید؛

- ایجاد زمینه‌هایی برای فعالیت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در امور مدیریتی و از جمله مدیریت مواد زاید.

راهبردهای تنوع (ST)

هدف این راهبرد، حداکثر بهره‌مندی از نقاط قوت و مزیت‌های درون بخشی برای مقابله با تهدیدها و آسیب‌های خارجی و به حداقل رساندن آنهاست و شامل موارد زیر است:

- طراحی و گسترش ساز و کارهای حمایتی و تشویقی برای سرمایه‌گذاری در زمینه صنایع بازیافت و استفاده‌ی مجدد از زباله با مبحث ایجاد اشتغال و کسب درآمد و توجه بیشتر مسؤولین و مدیران مربوط در این زمینه؛

- تقویت و توسعه‌ی شبکه‌های تبلیغی و فعالیت‌های آگاه‌سازی در رسانه‌ها و توسعه شبکه‌ی اطلاعات در مراحل مختلف مدیریت مواد زاید و از جمله جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع بهداشتی زباله؛
 - به‌کارگیری برنامه‌ها و سیاست‌هایی جهت کنترل جمعیت و کاهش مهاجرت‌های روستا - شهری.

بخش خصوصی و وجود زمین‌های مستعد کشاورزی و نیاز آنها به مواد معدنی؛

- توسعه‌ی طرح‌های تحقیقاتی و توجه بیشتر به پژوهش‌ها در ابعاد و عناصری مختلف مدیریت مواد زاید - اقدام به انجام برنامه‌های کاهش حجم و تفکیک زباله در مبدأ.

راهبردهای تدافعی (WT)

این راهبرد بر رفع آسیب‌پذیری منطقه‌ی مورد مطالعه تأکید دارد و عبارتند از:

- وضع قوانین و ضوابطی در زمینه‌ی توسعه و اصلاح نهادهای مدیریتی و استفاده از مدیران متخصص؛
 - زمینه‌سازی و تشویق مردم به مشارکت در حفاظت از محیط زیست و تفکیک زباله در مبدأ؛
 - جذب کارشناسان و متخصصان مورد نیاز در زمینه طراحی محل دفن، اجرا و نگهداری و سازماندهی آنها جهت ایجاد واحدهای نظارتی، تحقیقاتی و آموزشی؛
 - برگزاری کلاس‌های آموزشی برای عموم مردم و به خصوص تشکل‌های مردمی در زمینه کاهش تولید، استفاده‌ی مجدد و بازیافت مواد و جلوگیری از بسته‌بندی‌های غیرضروری.

راهبردهای بازنگری (WO)

این راهبرد ضمن تأکید بر نقاط ضعف درونی، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف فراروی سیستم مدیریت جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع مواد زاید در شهر نورآباد دارد و عبارتند از:
 - لزوم تخصیص بودجه‌ی جداگانه از طرف شهرداری برای تجهیز شهرداری به ماشین‌آلات جدید استاندارد

نتیجه

مدیریت مواد زاید در شهر نورآباد با ۸ قوت داخلی برابر ۱۳ ضعف داخلی و تعداد ۶ فرصت داخلی در برابر ۱۱ تهدید خارجی شناسایی و بررسی شده است. به این ترتیب در مجموع تعداد ۱۴ نقطه قوت و فرصت به عنوان مزیت و ۲۴ ضعف و تهدید به عنوان عامل بازدارنده و تنگنا در مدیریت مواد زاید شهر نورآباد دیده می‌شود. لذا در یک جمع‌بندی کلی و تحلیل ساده می‌توان گفت که آستانه‌ی آسیب‌پذیری مدیریت مواد زاید شهر نورآباد بسیار بالا است و نیازمند بازنگری و ارائه‌ی سیاست‌های مناسب در جهت رفع ضعف‌ها و تهدیدها با استفاده از نقاط قوت و فرصت‌ها می‌باشد.

رهیافت‌های حاصل از مدل SWOT بیانگر آن است که نیازمندی‌های شهر نورآباد در زمینه‌ی مدیریت مواد زاید خصوصاً عناصر جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع بهداشتی، با توجه به میزان تهدیدها و محدود بودن فرصت‌ها غالباً بسیار بالاست و توزیع و تخصیص تسهیلات و امکانات در این زمینه در شهر نورآباد با توجه به محدود بودن فرصت‌ها و بالا بودن نقاط ضعف امری الزامی به نظر می‌رسد. همچنین بررسی نتایج جنبه‌های کمی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها (با توجه به جدول رتبه‌بندی عوامل مؤثر داخلی و خارج از نظر پاسخ‌دهندگان) نشان می‌دهد که:

الف: در بین نقاط قوت در شهر نورآباد، وضعیت بالای آگاهی و سواد در میان مردم شهر به عنوان مهم‌ترین مزیت این شهر در زمینه مدیریت مواد زاید به حساب می‌آید که با استفاده‌ی بهینه و منطقی از این مؤلفه می‌توان به مراحل مختلف مدیریت مواد زاید کمک فراوانی شود.

ب: همچنین با توجه به نتایج به دست آمده، در بین نقاط ضعف، ضعف مدیریتی و عدم ثبات در مدیریت در اولویت قرار دارد. یکی از مشکلاتی که سیستم مدیریت مواد زاید در شهر نورآباد با آن مواجه است عدم

برخورداری از مدیریت توانا و کارآمد و در عین حال به‌کارگیری افراد غیرمرتبط در زمینه‌ی مورد نظر در رأس امور تصمیم‌گیری و اجرایی است که مانع از درک درست مسائل موجود در این بخش و به اجرا گذاردن برنامه‌های غیرضروری جهت پویایی آن با توجه به قابلیت‌های منطقه‌ای شده است.

ج: علاوه بر این از بین فرصت‌های بیرونی مؤلفه‌ی وجود انگیزه‌های مشارکت مردمی در میان مردم شهر و مردم حومه در زمینه‌ی مورد نظر در اولویت قرار دارد که با استفاده‌ی بهینه از این مؤلفه و با توجه به اینکه مشارکت مردمی یکی از ارکان مهم مدیریت مواد زاید به حساب می‌آید، می‌توان از این فرصت مهم در جهت رفع ضعف‌های داخلی و مقابله با تهدیدهای بیرونی برآمد.

د: از بین تهدیدهای خارجی عدم توجه مسئولان شهری به صنایع بازیافت و استفاده‌ی مجدد از زباله در اولویت قرار دارد که با توجه به وجود انگیزه‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی می‌توان در زمینه‌های مورد نظر در صورت توجه مسئولان سرمایه‌گذاری صورت گیرد تا معضل بیکاری در منطقه‌ی مورد نظر تا حدودی رفع شود.

ارائه‌ی راه‌حل‌ها و پیشنهادات

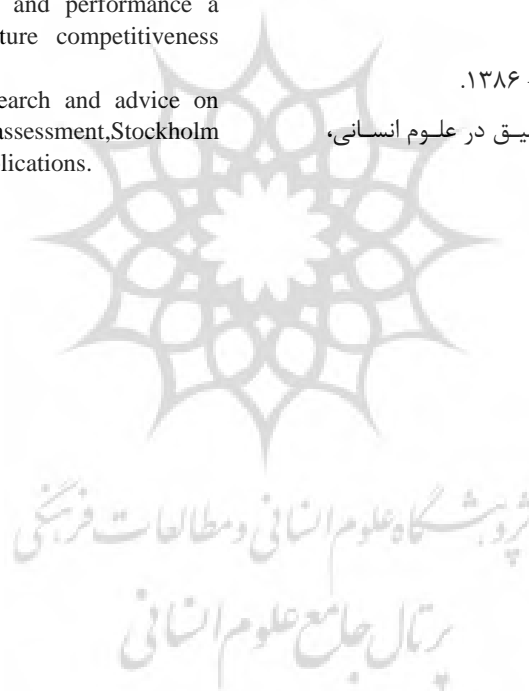
- ارتباط با شهروندان از طریق شبکه اطلاع‌رسانی مخصوصاً از طریق تلویزیون، فیلم و رادیو؛
- توسعه‌ی طرح‌های تحقیقاتی و توجه بیشتر به پژوهش‌ها در ابعاد و عناصر مختلف مدیریت مواد زاید؛
- توجه به اقدامات و برنامه‌های کاهش حجم مواد زاید و تفکیک مواد زاید از مبدأ؛
- قرار دادن زباله‌دان در محلات مختلف شهر خصوصاً زباله‌دان‌های تفکیکی برای جمع‌آوری اجزایی از مواد زاید که قابلیت بازیافت داشته و صرفه‌ی اقتصادی به همراه دارند؛

- ۳- ایمانی جاجرمی، حسین؛ مهرناز بیگدلی؛ سیمین حناچی (۱۳۸۱). مدیریت شهری پایدار (بررسی تجارب مشارکتی شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی شهرها)، تهران. انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.
- ۴- چوبانگلوس، جرج؛ هیلاری تیس؛ رولف الیاسن عبدلی. (۱۳۷۰). مدیریت مواد زاید جامد، ترجمه محمدعلی عبدلی. جلد ۲. تهران. انتشارات سازمان بازیافت و تبدیل مواد.
- ۵- سجادی، سیدعلی (۱۳۸۲). مدیریت مواد زاید جامد و نیروی انسانی، فصلنامه شهرداری‌ها. شماره ۷.
- ۶- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ داوود مهدوی (۱۳۸۵). راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از اصل SWOT، دوره ۱۰، شماره ۲. تهران. فصلنامه مدرس علوم انسانی.
- ۷- سعیدنیا، احمد (۱۳۸۳). مدیریت شهری، چاپ سوم. جلد ۱۱. تهران. انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.
- ۸- عبدلی، محمدعلی (۱۳۷۸). مدیریت مواد زاید جامد شهری، جلد ۱. تهران. مرکز مطالعات برنامه‌ریزی و شهری وزارت کشور. انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.
- ۹- فردآر، دیوید (۱۳۷۹). مدیریت استراتژیک، ترجمه علی پارسائیان و سیدمحمد اعرابی. چاپ دوم. تهران. دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- ۱۰- گزارش اوضاع اقتصادی و اجتماعی استان فارس (۱۳۶۹). انتشارات سازمان برنامه و بودجه.
- ۱۱- گلکار، کورش (۱۳۸۴). مناسب‌سازی تکنیک تحلیلی سوات (SWOT) برای کاربرد در طراحی شهری، مجله صفه. شماره ۴۱. سال یازدهم.
- ۱۲- مجیدی، نورمحمد (۱۳۷۱). تاریخ و جغرافیای ممسنی، تهران. انتشارات تهران.
۵. مشخص نمودن زمان دقیق جمع‌آوری مواد زاید خانگی و اطلاع‌رسانی آن به مردم؛
۶. لزوم تخصیص بودجه به صورت جداگانه از طرف شهرداری جهت خرید ماشین‌آلات جدید استاندارد و مخصوص جمع‌آوری و حمل و نقل؛
۷. اقدام به تحویل گرفتن زباله خشک تفکیک شده از خانواده‌ها و ارائه‌ی کیسه‌های پلاستیکی و پول در مقابل آنها؛
۸. انتخاب کارگران جوان در بخش جمع‌آوری مواد زاید و آموزش آنها؛
۹. آسفالت نمودن کوچه‌ها و خیابان‌های خاکی شهر، تا به هنگام جمع‌آوری زباله توسط ماشین‌ها سر و صدا و گرد و غبار و خاک ایجاد نشده و باعث ناراحتی و مزاحمت مردم نشود؛
۱۰. طراحی زهکش‌های سطحی جهت جلوگیری از جاری شدن آب در زمین‌های محل دفن و فرسایش خاک؛
۱۱. هماهنگی میان مدیران ارگان‌های مختلف مدیریت شهری؛
۱۲. سرمایه‌گذاری مناسب در بخش‌های مختلف مدیریتی خصوصاً مدیریت زایدات و برگزاری دوره‌های آموزشی.

منابع

- ۱- احمدی، مسعود (۱۳۸۳). مدیریت ایمن در پسماندهای خطرناک خانگی، فصلنامه‌ی آموزشی و پژوهشی مدیریت پسماند. شماره ۵ و ۶. انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
- ۲- اداره کل هواشناسی استان فارس، بخش سرزمین و آب و هوا (۱۳۸۳). (ضمیمه الکترونیکی).

- ۱۳- محمدی‌ده‌چشمه، مصطفی؛ علی زنگی‌آبادی (۱۳۸۷). امکان‌سنجی توانمندی‌های اکوتوریسم استان چهارمحال بختیاری به روش SWOT، مجله محیط‌شناسی. سال ۳۴. شماره ۴۷.
- ۱۴- مرادی مسیحی، وراز (۱۳۸۱). برنامه‌ریزی استراتژیک در کلان‌شهرها، چاپ اول. تهران. انتشارات پردازش و برنامه‌ریزی شهری.
- ۱۵- مرکز آمار ایران (۱۳۸۵). سرشماری عمومی نفوس و مسکن تهران (www.sci.org.ir).
- ۱۷- مهندسین مشاور امکو (۱۳۷۹). ایران، طرح جامع شهر نورآباد.
- ۱۸- شهرداری نورآباد فارس، ۱۳۸۸-۱۳۸۶.
- ۱۹- نبوی، بهروز (۱۳۷۷). روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ اول. انتشارات فروردین.
- ۲۰- هاشمی، هاشم (۱۳۸۲). زباله واقعیتهای پنهان، مجله شهرداری‌ها. شماره ۴۵ مقاله. سال چهارم.
- ۲۱- هانگر، جی‌دیوید؛ ویلین، توماس‌ال (۱۳۸۱). مبانی مدیریت استراتژیک، ترجمه سیدمحمد اعرابی و داوود ایزدی. چاپ اول. تهران. انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- ۲۲- هریسون، جفری؛ جان کارون (۱۳۸۲). مدیریت استراتژیک، چاپ اول. ترجمه بهروز قاسمی. انتشارات هیأت.
- 23-Esty, D, M. E. Porter (2001). Ranking national environmental regulation and performance a leading indicator of future competitiveness oxford university press .
- 24-Nilsson, M (2004). Research and advice on strategic environmental assessment, Stockholm Environment institute publications.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی